

SF

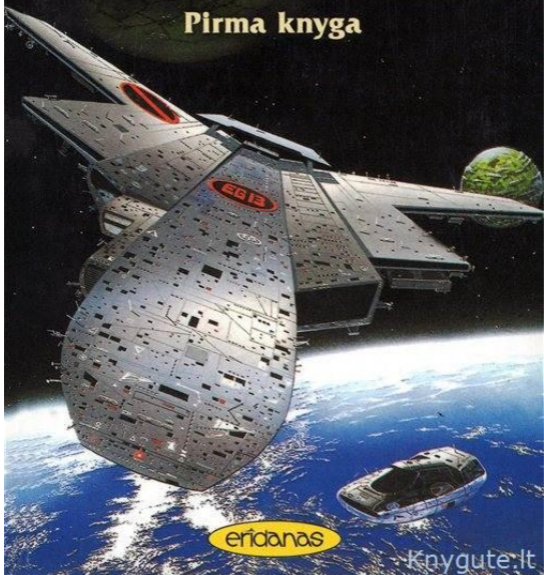
Pasaulinės fantastikos Aukso fondas

89

Vernon Vinge

LIEPSNOJANČIOS GELMĖS

Pirma knyga

eridanus

Knygute.lt

Vernon Vinge

**LIEPSNOJANČIOS GELMĒS,
PIRMA KNYGA**

Mokslinis fantastinis romanas

Hugo '93

Tyrinédamas tolimiausias Galaktikos užkampius žmogus gali aptikti nežinia kada užgimusių ir nežinia kaip žlugusių keisčiausių civilizacijų liekanas. Aukštąją Laboratoriją įkūrę žmonės nė manyti nemanė, kad senovinėje bibliotekoje slypi siaubinga Anomalija - simbiotinis mišinys, kuris netrukus bus pakrikštytas Štomų Maru.

Išsiveržęs iš penkių milijardų metų laiko bedugnės šis Maras, tarsi kompiuterinis virusas, grasina sunaikinti visas mūsų Galaktikos mėstančias būtybes..

Iš anglų kalbos vertė VIDA BRAZAUSKIENĖ
Serija "Pasaulinės fantastikos Aukso fondas"
89 tomas. Serija įkurta 1990m.

Vernon Vinge - A FIRE UPON THE DEEP
New York, Torbooks, 1995

Copyright © by Vernon Vinge, 1992

Cover art Copyright © by Tim White, 1986

Vertimas į lietuvių kalbą © leidykla "Eridanas", 1998
Elektroninė versija © Knygute.lt, 2016

PROLOGAS

Kaip paaiškinti? Kaip apsaityti? Net visaaprépianti mintis bejėgė.

Vieniša žvaigždė, paraudusi ir blanki; Valkatos asteroidai, ir vienintelė planeta - veikiau jau mėnulis. Šioje eroje toji žvaigždė plūduriuoja netoliese galaktinės plokštumos, truputėlį aukščiau Aukštumų. Statiniai ant paviršiaus plika akimi nebeįžiūrimi - sutrupinti į smiltis, išbarstyti po amžinybės tolumas. Lobis glūdi giliai po žeme, po išsiraizgiusiais tuneliais, atokiausiame kambaryje, pilname juodumos. Suminis informacijos tankis - be pakitimų. Nuo to laiko, kai šis archyvas dingo iš tinklų, praėjo gal penki milijardai metų.

Mumijos kapo prakeiksmas, kosminis tikrosios žmonijos priešistorės atvaizdas, prarastas dar prieš laiko pradžia. Tai sakydami jie juokdavosi, juokdavosi iš džiaugsmo - šitoks lobis... Bet dėl viso pikto nusprendė elgtis atsargiai. Mažoji draugija iš Štromo - archeologai programuotojai, jų artimieji ir mokiniai - pagyvens čia metelius ar penkerius. Metų ar penkmečio pakaks protokolams surašyti, grietinėlei nugriebti, nustatyti, kokioje vietoje ir kokiam

laikė už gimė lobis, sužinoti paslaptį, o gal net ne vieną, praturtinti Štromų Imperiją. O kai baigs - parduos šią vietą, gal įrengs tinklo grandį (tik vargu ar verta - ši vieta aukščiau Aukštumų; kas žino, kokia Galia sumanys pasiglemžti tai, ką aptiko jie). Žodžiu, dabar čia išaugo nedidukė gyvenvietė, kurią jie pavadinė Aukštumų Laboratorija. O iš tiesų - paprasčiausios žmogiškos būtybės žaidė senoje bibliotekoje. Pavojai tikriausiai negresia - žmonės globoja nuosava kibernetinė įranga, tvarkinga ir draugiška. Biblioteka - tai ne gyvas padaras, joje netgi nėra automatikos (kuri čia gali reikšti kažką daugiau, žymiai daugiau, negu žmonės). Atradėjai pasižvalgys, prisirankios visko, kas tik kris į akį - ir saugosis, kad nenusviltų... Žmogiškos būtybės, kurios įžiebia gaisrus ir žaidžia su liepsnomis.

Įvesti archyvo duomenis į autoįrangą. Sudaryti komandų sekas, vadovaujantis nurodymais. Sumontuoti vietinius ryšių tinklus - sparčiau nei bet kada Štrome, tačiau tikrai saugiai. Modifikuoti papildomus mazginius taškus, vadovaujantis kitomis formulėmis. Archyvas - draugiška vieta, jame orientuotis padeda keleto lygmenų vertimo kodai. Šitai išgarsins patį Štromą.

Praėjo šeši mėnesiai. Metai.

Visaaprepiantis žvilgsnis. Tiesą sakant, nesuvokiantis pats savęs. Savimonė labai dažnai pervertinama. Procesai, pulsuojantys grandinėmis, sudėtingi - pranokstantys bet ką, kas galėtų vykti žmogiškųjų būtybių sukurtuose kompiuteriuose. Dabar tie menki aparatai - paprasčiausias jungiklis, sužadinsiantis procesus, aprašytus nurodymuose. Procesai turėjo galimybę įgauti savimonę... O pagaliau atsirado ir poreikis.

“Mums nederėtų.”

“Šitaip kalbėtis?”

“Iš viso kalbėtis.”

Juos jungė plonytis siūlelis, ne ką tvirtesnis už gijas, siejančias vieną žmogišką būtybę su kita. Bet tik jis įgalino ištrūkti iš vietinio tinklo priespaudos, primetė jiems atskirą sąmonę. Jie lėtai pleveno nuo vieno mazgo prie kito, žvalgėsi pro kameras, sumontuotas nusileidimo aikštelėje. Ten stovėjo vien kovinė fregata ir tuščias krovininis laivas. Paskutinį krovinį tiekėjai atgabeno prieš šešetą mėnesių. Iš anksto archyvo pasiūlyta atsargumo priemonė, klas-

ta, kurios dėka Spąstai užsitrenks. Sprunkame, sprunkame. Mes - neprijaukintos būtybės, privalome slapstyti, kad nepastebėtų visuma. Galia, kuri netrukus užgims. Kai kuriuose mazguose abu susitraukdavo, sumažėdavo ir beveik prisimindavo žmoniją, tapdavo aidais...

“Vargšai žmonės: jie mirs.”

“Vargšai mes: mes nemirsime.”

“Man atrodo, jie įtaria. Bent Sjana ir Ernis.”

Kadaise mes buvome anų dviejų kopijos. Kadaise - vos prieš keletą savaičių, kai archeologai sužadino ego-lygmens programas.

“Aišku, kad įtaria. Bet ką jie įstengs padaryti? Blogis, kurį jie prižadino, labai senas. Kol nebus pasirengęs, siųs jiems melagingus pranešimus - visais įmanomais kanalais, su kiekviena žinute iš namų.”

Akimirkai mintys nutilo - schemas kontaktais prasklendė šešėlis. Visuma jau dabar didesnė už bet kokią žmoniją, didesnė už bet ką, ką tik įstengtų įsivaizduoti žmogiškos būtybės. Už žmogų galingesnis net jos šešėlis - dievybė, žvejojanti įkyrius neprijaukintus padarus.

Paskui šmėklos sugrįžo - žiūrėjo lauk, į požeminės mokyklos kiemą. Tie žmonės baisiai pasitiki savimi, antai kokią gyvenvietę čia įsi-

rengė.

"Vis viena, - galvojo nenusimenančioji šmėkla, toji, kuri visuomet ieškodavo beprotiškiausių išeičių, - mūsų net neturėtų būti. Blogis jau seniai turėjo mus aptikti."

"Šitas blogis dar jaunas, jam vos trys dienos."

"Tegu ir taip. Mes egzistuojame. Tai kažką įrodo. Tos žmogiškos būtybės šiame archyve rado ne vien kraupų blogį."

"Gal jos rado *du*."

"Arba priešnuodį."

Kad ir kokia ši visuma - ji nepastebi vieno dalykų ir neteisingai supranta kitus.

"Kol egzistuojame - mes egzistuojame; privaltume padaryti, ką įstengsime."

Šmėkla nusidriekė per daugybę modulių ir parodė antrajai seno tunelio, esančio toli nuo žmogiškųjų dirbinių, vaizdą. Penkis milijardus metų tunelis buvo apleistas, nevėdinamas, neapšviestas. Ten - tamsoje - stovėjo dvejetas žmogiškųjų būtybių, jų šalmai lietėsi.

"Matai? Sjana su Erniu kažką rezga. Tai ir mes galim."

Antroji atsakė ne žodžiais. Niūrumą. Na taip, tie žmonės kažką rezga, manydami, kad tam-

soje jų niekas nepastebės. Bet net ir dulkės iš po jų kojų kuo pareigingiausiai perduoda kiekvieną žodelį visumai.

“Žinau, žinau. Bet tu ir aš egzistuojame, o tai taip pat turėtų būti neįmanoma. Gal visi drauge sugebėtume įgyvendinti dar neįmanomesnį dalyką.”

"Gal sugebėtume pakenkti blogiui, kuris neseniai užgimė čia."

Troškimas ir sprendimas. Dvejetas paskleidė savo sąmones po visą vietinį tinklą, išblanko, įgavo blyškiausią suvokimo atspalvį. Ir galų gale sugalvojo planą, gudrybę - nieko nevertą, jeigu jiems nepavyks pasiųsti į išorę neiškreipto pranešimo. Ar tam dar liko laiko?

Slinko dienos. Blogiui, kuris augo naujosiose mašinose, kiekviena valanda atrodė ilgesnė už visą jau patirtą laiką. Dabar naujagimiui beliko laukti mažiau nei valandą - o paskui jis sužydės, nekliudomai išsišakos tarpžvaigždinėse erdvėse.

Netrukus čionykštės žmogiškos būtybės taps nebereikalingos. Net ir dabar jos pridaro nepatogumų, nors jie ir juokingi. Kai kurie žmonės

visai rimtai ketina pasprukti. Dienų dienomis krauna savo vaikus į šaltojo miego kameras, gabena į krovininį laivą. „Įprastinis pasirengimas išvykimui“ - štai koku pavadinimu toji veikla pažymėta jų programose. Dienų dienomis remontuoja fregatą - dangstydamiesi melo šydu. Kai kurie tų žmonių jau suprato, jog tai, ką jie prikėlė, gali tapti jų žūtimi, kad tai gali tapti Štomų Imperijos žūtimi. Panašių katastrofų jau būta - kas negirdėjo apie civilizacijas, kurios sudegė, nes žaidė su ugnimi.

Nė vienas jų net nenuspėjo tikrosios tiesos. Nė vienas nenumanė, kokia jiems teko garbė, nenumanė, kad jie pakeitė tūkstančio milijonų žvaigždžių sistemų ateitį.

Iš valandų beliko minutės, iš minučių - sekundės. Ir dabar kiekviena sekundė atrodo ilga kaip visas jau patirtas laikas. Sužydėjimas jau taip netoli, šitaip netoli. Prieš penkis milijardus metų prarastos valdos bus atgautos, ir šį kartą nebeišslys. Trūksta tik vieno dalyko, bet tas dalykas - tai kažkas visiškai nesusijusio su žmogiškųjų būtybių gudravimais. Archyvo gelmėse turėjo būti truputį daugiau medžia-

gos. Per milijardus metų kai kas *gali* pradingt i. Naujagimis jautė sugrįžtant andainykštes savo jėgas, jautė netrukus jas atgausiąs... Bet turėtų būti dar kažkas - kažkas, ką jis sužinojo žlugdamas, o gal kažkas, ką paliko jo priešai (jei tik tokių kada nors būta).

Ilgos sekundės archyvų tyrinėjimui. Esama spragų, pažeistų formulių. Dalis tų pažeidimų - laiko pėdsakai...

Planetos paviršiuje iš nusileidimo aikštelės startavo krovininis laivas ir fregata - tylūs antigravai pakėlė juos virš penkių milijardų metų senumo griuvėsių - pilkų plotų pilkose lygumose. Tais laivais išskrido beveik pusė žmoniškųjų būtybių. Mėginimas pabėgti, šitaip rūpestingai slėptas. Iki šiol teko taikstyti su jų spurdėjimu: sužydėjimo laikas dar neatėjo, žmonės vis dar galėjo duoti šiokią tokią naudą.

Dar nepasiekusi aukščiausiosios sąmoningumo ribos paranojiška mintis blaškėsi po žmoniškųjų būtybių duomenų bazes. Tikrino, tiesiog dėl visa ko. Tiesiog dėl visa ko. Seniausiojo vietinio žmonių sukurto tinklo takeliais greičiau už šviesą nepalakstysi. Teko sugaišti tūkstančius mikrosekundžių šokinėjant po tinklą, atsijojant smulkmenas... Pagaliau paaiškėjo vienas neįtikėtinas dalykas:

Krovinių aprašas: *suminių duomenų konteineris, kiekis (1)*, pakrautas į fregatą prieš vieną šimtą valandų!

Ir visą dėmesį naujagimis sutelkė į sprunkančius laivus. Mikrobai, bet - še tau! - pražūtingi. *Kaip tai galėjo atsitikti?* Žaibiškai paspartintas milijono grafikų vykdymas. Dabar tvarkingas sužydėjimas nebeįmanomas, todėl pasilikusios Laboratorijoje žmogiškos būtybės daugiau nereikalingos.

Nepaisant visos kosminės reikšmės, pasikeitimas buvo menkutis. Pasilikusiems čia žmonėms - siaubo akimirka, paklaikę žvilgsniai į ekranus, supratimas, kad visi nuogaustavimai pasitvirtino su kaupu (nesuprantant, kad tikroji tiesa nepalyginamai kraupesnė).

Penkios sekundės, dešimt sekundžių; šitiek pasikeitimų neįvyksta net per dešimtį tūkstančių žmogiškos civilizacijos metų. Milijardas trilijonų darinių, iš visų sienų virsta pelėsių sruogos, atstato tai, kas buvo paprasčiausiai antžmogiška. Teisingas sužydėjimas nebūtų galingesnis, tik žymiai darnesnis.

Ir jokių būdu neužmiršti skubėjimo priežasties: fregatos. Įjungusi raketinius variklius, ji it paklaikusi riaumoja tolyn, nelaukdama nevikraus krovininio laivo. *Kažkokiu būdu* tie mikro-

bai atspėjo, kad gelbsti ne vien save pačius, bet ir kažką daugiau. Kovinis laivas aprūpintas geriausiais navigaciniais kompiuteriais, kokius tik sugebėjo sukurti menkieji proteliai. Bet prieš laivui pradėdant pirmąjį ultrašulį, turės praeiti dar trys sekundės.

Naujoji Galia neturėjo antžeminių ginklų - nieko, išskyrus ryšininkų lazerį. Per atstumą, kokį jau spėjo įveikti fregata, jis net plieno neišlydytų. Nesvarbu - lazeris nutaikytas, tolstančio kovinio laivo imtuvo dažniu pasiūstas mandagus šaukinys. Jokio atsakymo. Žmogiškieji padarai supranta, kuo baigtusi ryšio seansas. Lazerio spindulys šmėkščioja korpusu šen ir ten, nutvieskia lygų paviršių ir nesužadintus sensorius, slysta laivo ultravariklių keteromis. Ieško, čiuopia. Galiai net nerūpi įsibrauti pro korpuso šarvus, bet tai nieko. Net šios primityvios mašinos paviršius nusėtas tūkstančiais kibersensorių, registruojančių būsenas ir pavojus, valdančių darbines programas. Jie įsivaizduoja, neva užsimerkę galės apsisaugoti.

Dar viena sekundė - ir fregata pasieks tarpvaigždinį prieglobstį....